

Sygn. akt III Ko 101/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 września 2018r.

Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze Wydział III Karny

w składzie:

przewodniczący: SSO Daniel Strzelecki

protokolant: Sylwia Piliszewska

przy udziale prokuratora Prokuratury Rejonowej w Jeleniej Górze del. do Prokuratury Okręgowej w Jeleniej Górze:
Adama Kurzydły

po rozpoznaniu w dniu 31 sierpnia 2018r.

sprawy z wniosku S. C.

urodzonego dnia (...) w O.

syna J. i A. z domu W.

o zadośćuczynienie od Skarbu Państwa za doznaną krzywdę wynikłą wykonania orzeczenia;

I. na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy S. C. kwotę 200.000zł (dwustu tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od daty uprawomocnienia się wyroku tytułem zadośćuczynienia za doznaną przez niego krzywdę wynikłą wykonania wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 19 grudnia 1947r. w sprawie sygn. akt Sr. 1489/47;

II. dalej idące żądanie wnioskodawcy oddala;

III. na podstawie art. 554§4 k.p.k. stwierdza, że koszty postępowania ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

S. C. zawniósł o zasądzenie na swoją rzecz od Skarbu Państwa zadośćuczynienia w wysokości 1.680.000zł wraz z ustawowymi odsetkami od daty uprawomocnienia się wyroku za niesłuszne skazanie go wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 19 grudnia 1947r. w sprawie sygn. akt Sr. 1489/47 i pozbawienie go na podstawie tego orzeczenia i wcześniej w ramach jego tymczasowego aresztowania wolności w okresie od dnia 29 września 1947r. do dnia 25 września 1954r.

Uzasadniając wniosek S. C. podniósł, że w/w wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie został skazany na karę 15 lat więzienia oraz utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na 5 lat. Był tymczasowo aresztowany w toku śledztwa, jak i pozbawiony wolności w czasie wykonywania tejże sankcji w okresie od dnia 29 września 1947r. do dnia 25 września 1954r. Zwrócił też wnioskodawca uwagę na to, że postanowieniem Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 20 marca 2018r. w sprawie sygn. akt IV Ko 833/17 stwierdzona została nieważność tego wyroku, a zarazem wywiódł, że jego działalność została potraktowana jako podejmowana z rozkazu i na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Wskazał ponadto, że kwota żądanego zadośćuczynienia powinna wynagrodzić mu krzywdy w postaci cierpienia fizycznego i psychicznego, zarówno te doznane w czasie jego izolowania, jak i te, które

ciągnęły i ciągną się za nim przez całe jego życie. Zdarzenia stanowiące konsekwencję jego izolowania wywołały u niego na wiele lat uraz psychiczny, przez co stał się człowiekiem bardziej nerwowym, przewrażliwionym, co w konsekwencji spowodowało, że był niechętny do prowadzenia rozmów na te tematy. Podniósł, że w trakcie odbywania kary znęcano się nad nim w sposób okrutny i bezlitosny, a stosowane wobec niego tortury spowodowały, że doznał zapalenia szpiku kostnego kości promieniowej prawej. Jego izolowanie wywołało także szkody w jego życiu osobistym, bowiem utracił przyjaciół i zaufanie środowiska, stał się z tego powodu tzw. człowiekiem wyklętym.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 19 grudnia 1947r. w sprawie sygn. akt Sr. 1489/47 S. C. został skazany za to, że:

1. działając wspólnie i w porozumieniu z S. W. i K. T. stosował groźbę użycia natychmiastowego gwałtu na osobach i zabrał przemocą cudze mienie ruchome w celu przywłaszczenia:

a) w nocy z 24 na 25 września 1947r. na szkodę K. P. dwie pary butów, półbuty, ubranie męskie, 2m materiału wełnianego, zelówki, 1kg gumy, 1 skórę z krowy domowej, wyprawy i kilka kawałków skóry miękkiej;

b) w nocy z 26 na 27 września 1947r., na szkodę spółdzielni spóżywców w O. (...) 9l wódki, około 1.000 sztuk papierosów, różne materiały tekstylne i drobne towary spakowane w dwóch workach;

c) tej samej nocy na szkodę spółdzielni spóżywców od sekretarza tejże spółdzielni N. S.z jego prywatnego mieszkania w O. 68.400zł w gotówce;

d) w nocy z 28 na 29 września 1947r. na szkodę spółdzielni (...) w R. – materiały ubraniowe, plusz, jedwab, podszewkę oraz papierosy, mydła, cukierki, baterijki, aparaty do golenia itp. towary łącznej wartości 65.765zł,

tj. czterokrotnego przestępstwa z art. 259 d.k.k.,

przy czym za każdy z tych czynów wymierzono mu karę 10 lat więzienia, jak i utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na czas 5 lat;

2. bez zezwolenia przechowywał broń palną, a mianowicie od połowy września 1947r. do 29 września 1947r. karabin angielski z 8-ma szt. amunicji, w nocy z 24 na 25 września 1947r. podczas napadu na ob. Pudło pistolet TT, a w nocy z 26 na 27 września 1947r. podczas napadu na ob. N. (...)w O. (...) wraz z amunicją, tj. przestępstwa z art. 4§1 dekretu z dnia 13 czerwca 1946r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa, za co wymierzono mu karę 15 lat więzienia, jak i utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na czas 5 lat;

3. na podstawie art. 32§2 i 33§1 d.k.k.w.p. wymierzono mu w miejsce wyżej orzeczonych kar za poszczególne przestępstwa karę łączną 15 lat więzienia, jak i utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na czas 5 lat;

4. na podstawie art. 56 k.k.w.p. zaliczono mu na poczet orzeczonej kary okres tymczasowego aresztowania od dnia 29 września 1947r.

W toku śledztwa w tej sprawie W. C. został w dniu 29 września 1947r. zatrzymany, zaś na podstawie postanowienia Prokuratora Wojskowego Rejonowego w L. z dnia 3 października 1947r. tymczasowo aresztowany i ten środek zapobiegawczy był wobec niego stosowny do dnia ogłoszenia w/w wyroku skazującego, tj. do dnia 19 grudnia 1947r.

Wymierzoną S. C. karę łączną więzienia zaczął on odbywać w dniu ogłoszenia w/w wyroku skazującego, jednak na mocy postanowienia o zastosowaniu amnestii Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 1 lutego 1953r. w sprawie sygn. akt Sr. 1489/47 złagodzono wymierzone wnioskodawcy cztery kary jednostkowe po 10 lat więzienia do 6 lat i 8 miesięcy, zaś karę 15 lat więzienia złagodzono mu do 10 lat, a ponadto wymierzono mu karę łączną 10 lat więzienia. Postanowieniem Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 21 września 1954r. w sprawie sygn.

akt Sr. 1489/47 warunkowo natomiast zwolniono S. C. z odbycia reszty kary łącznej więzienia, przy czym opuścił on jednostkę penitencjarną w dniu 25 września 1954r.

W czasie stosowania wobec S. C. izolacyjnego środka zapobiegawczego przebywał on w baszcie zamkowej Więzienia w L. i został wówczas kilkakrotnie pobity przez funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w L.. Wnioskodawca miał w tym okresie do dyspozycji koc, spał na gołym betonie w nieogrzewanym i niedoświetlonym pomieszczeniu. Wraz z nim przebywało w tej celi wówczas około 30 osadzonych i było tam ciasno. Porcje żywieniowe były skromne, przez co odczuwał głód.

W dniu ogłoszenia wyroku skazującego wobec S. C., przewieziono go do Więzienia w G., a po kilku miesiącach został on przetransportowany do więzienia w S., gdzie przebywał do dnia 29 lipca 1953r. W tej dacie S. C. przewieziono do Szpitala (...) w G., gdzie został poddany operacji ręki, którą zranił w 1947r., ale jeszcze przed jego zatrzymaniem i tymczasowym aresztowaniem.

Po rekonwalescencji pooperacyjnej S. C. został w dniu 9 grudnia 1953r. przewieziony z powrotem do Więzienia w S., skąd w dniu 26 lutego 1954r. przetransportowano go do Więzienia w P.. W dniu 11 czerwca 1954r. przetransportowano go do Obozu Pracy w M., skąd został zwolniony w dniu 25 września 1954r. po odbyciu kary łącznej więzienia.

W zakładzie karnym w G. S. C. miał nieznacznie lepsze warunki bytowe, aniżeli w czasie stosowania wobec niego tymczasowego aresztowania, bowiem przebywał w celi z około 20 innymi osadzonymi, jednak pomieszczenie to nie było duże i gdy wszyscy skazani kładli się do spania na siennikach, to nie było miejsca na chodzenie. Racje żywnościowe wydawane skazanym były podobne, jak w Więzieniu w L., jednak nie cierpiał głodu.

W jednostce penitencjarnej w S. S. C. został osadzony w celu 5 innymi osadzonymi mężczyznami, przy czym cela ta była przeznaczona dla 3 więźniów, przez co było tam mało miejsca. Również w tej jednostce penitencjarnej wnioskodawca spał na sienniku, a podawane mu jedzenie, podobne, jak poprzednio, było niezbyt urozmaicone, ale nie odczuwał głodu.

Po przetransportowaniu S. C. do Szpitala (...) w G. został on poddany skutecznemu zabiegowi operacyjnemu. Po okresie rekonwalescencji wnioskodawcę przewieziono go do Więzienia w P., gdzie miał on zapewnione lepsze niż poprzednio warunki bytowe, jako że współdzielił w tej jednostce penitencjarnej z innym osadzonym pryczę. Jedzenie w tym więzieniu było jednak podobne do tego, które dawano mu podczas jego izolowania w S..

Gdy S. C. został przewieziony do Ośrodka Pracy w M., to odpłatnie pracował tam przy produkcji betonowych płyt chodnikowych. Jego warunki bytowe w tym obozie były lepsze niż poprzednio, bowiem chociaż współdzielił z innym osadzonym pryczę, to wyżywienie było tam lepsze.

Dowód: zeznania S. C. k. 34-36; materiały IPN o nr Lu (...) k. 37 akt Sądu Okręgowego w Lublinie w sprawie sygn. akt IV Ko 833/17 (protokół zatrzymania z dnia 29 września 1947r. k. 1; postanowienie Prokuratora Wojskowego Rejonowego w Lublinie z dnia 3 października 1947r. k. 10; wniosek Prokuratora Wojskowego Rejonowego w Lublinie o zastosowanie amnestii z dnia 20 listopada 1953r. w sprawie sygn. akt W 92/48 k. 74; wniosek Prokuratora Wojskowego Rejonowego w Lublinie o warunkowe przedterminowe zwolnienie dnia 14 września 1954r. w sprawie sygn. akt Pr. 3061/47 k. 84; postanowienie Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 21 września 1954r. w sprawie sygn. akt Sr. 1489/47 o warunkowym zwolnieniu k. 87; zarządzenie zwolnienia Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 21 września 1954r. k. 88; zawiadomienie zwolnienia więźnia Ośrodka Pracy w M. z dnia 25 września 1954r. k. 89; zawiadomienie o przeniesieniu więźnia Więzienia w S. z dnia 29 lipca 1953r. k. 93; zawiadomienie o przeniesieniu więźnia Więzienia w G. z dnia 9 grudnia 1953r. k. 94)

Prawomocnym postanowieniem z dnia 20 marca 2018r. w sprawie sygn. akt IV Ko 833/17 Sąd Okręgowy w Lublinie stwierdził na podstawie art. 1 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego roku (dalej ustawy lutowej)

nieważność wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 19 grudnia 1947r. w sprawie sygn. akt SR 1489/47.

Dowód: zeznania S. C. k. 34-36; postanowienie Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 20 marca 2018r. w sprawie sygn. akt IV Ko 833/17 z uzasadnieniem k. 6-7; wyrok Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 19 grudnia 1947r. w sprawie sygn. akt Sr. 1489/47 k. 7-9 akt Sądu Okręgowego w Lublinie w sprawie sygn. akt IV Ko 833/17.

Sąd zważył co następuje.

Wniosek S. C. co do zasady zasługiwał na uwzględnienie. Nie mogła natomiast zostać zaakceptowana kwota żądanego przez wnioskodawcę zadośćuczynienia, bowiem okazała się ona zdecydowanie wygórowana.

S. C. nie wskazał wprawdzie podstawy prawnej dochodzonego w niniejszym postępowaniu roszczenia, jednakże bezspornie została ona statutowana w art. 8 ust. 1 ustawy lutowej. W treści tego unormowania zastrzeżono, że osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia (...), przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia.

Już zatem pobieżna analiza zacytowanego unormowania pozwalała stwierdzić, że wszelkie roszczenia majątkowe, które zostały w nim statutowane, przysługiwały osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia. Za nieważne, stosownie do brzmienia art. 1 ust. 1 ustawy lutowej, uznaje się zaś orzeczenia wydane przez polskie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości (...), jeżeli czyn zarzucony lub przypisany był związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego albo orzeczenie wydano z powodu takiej działalności.

Przenosząc te rozważania na grunt niniejszego postępowania przypomnieć należało, że prawomocnym postanowieniem z dnia 20 marca 2018r. w sprawie sygn. akt IV Ko 833/17 Sąd Okręgowy w Lublinie stwierdził nieważność wyroku skazującego Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 19 grudnia 1947r. w sprawie sygn. akt SR 1489/47. Jedyną zatem merytoryczną przesłanką uzasadniająca dochodzone przez S. C. żądanie pieniężnego, została spełniona.

Oceniając natomiast w okolicznościach faktycznych niniejszego postępowania zasadność dochodzonej przez S. C. kwoty zadośćuczynienia, należało jednoznacznie wskazać, że niewątpliwie doznał on ogromnej krzywdy w związku z wykonaniem wobec niego wyroku skazującego, jak również z powodu jego wcześniejszego izolowania w ramach stosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego. Należało jednakowoż zaznaczyć, że ze względu na niewymierność krzywd, wysokość tego rodzaju świadczenia powinna uwzględniać takie kryteria, jak rodzaj naruszonego dobra, zakres i rodzaj rozstroju zdrowia, czas trwania cierpień, wiek pokrzywdzonego, intensywność ujemnych doznań fizycznych i psychicznych, rokowania na przyszłość, stopień winy funkcjonariuszy aparatu komunistycznego – wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2006r., IV CSK 99/05, LEX nr 198509; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 listopada 2011r., II AKa 325/11, LEX nr 1129767.

W ramach oceny tych kryteriów w niepowtarzalnych okolicznościach niniejszej sprawy, przyjąć należało, że S. C. był w okresie niespełna 7 lat stale pozbawiony wolności. Z pewnością wnioskodawca w czasie tych jego izolowania odczuwał silne emocjonalne wzburzenie, jako że za jego działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego spotkały go bardzo surowe represje. Tego rodzaju uczucie potęgowane były bezspornie tym, że wnioskodawca podczas stosowania wobec niego tymczasowego aresztowania w toku śledztwa został kilkakrotnie dotkliwie pobity. Zauważyć zresztą należało, że S. C. w toku rozprawy głównej przeprowadzonej w dniu 18 grudnia 1947r. nie przyznał się do części zarzuconych mu przestępstw, a wyjaśniając, z jakiego powodu w toku śledztwa przyznawał się do wszystkich zarzuconych mu czynów zabronionych, podał, że bał się bicia. Nie budziło też wątpliwości spostrzeżenie, że prowadzone przeciwko S. C. postępowanie karne, było obiektywnie bezprawne i przez to sam ten proces, jak i długotrwała izolacja, która stanowiła konsekwencję tego postępowania, naruszały dotkliwie jego godność osobistą.

Podnieść należało, że izolowanie S. C. trwało bardzo długo, bowiem prawie 7 lat. W tym okresie został on niejako wyrwany z dotychczasowego funkcjonowania, w tym z grona najbliższej rodziny i przyjaciół, a przez to nie mógł

zrealizować swoich zamierzeń. Sąd przy ocenie rozmiaru krzywd doznanych przez wnioskodawcę w związku z jego izolowaniem, miał też na względzie to, że był on wówczas młodym mężczyzną, wszakże został on tymczasowo aresztowany, gdy miał ukończone zaledwie 21 lat. Bezsprzecznie zatem na skutek stosowania wobec niego izolacyjnego środka zapobiegawczego, jak i na skutek wykonania wyroku skazującego, stracił S. C. bezpowrotnie bardzo długi okres swojego życia, w którym z powodu wieku był najbardziej kreatywny i miał też największy potencjał do budowania trwałego związku emocjonalnego. Z pewnością zatem skala krzywd przez niego wówczas subiektywnie odczuwanych, gdy wchodził dopiero w dorosłość, była większa aniżeli u osoby dojrzałej.

Z pewnością subiektywnie odczuwana przez S. C. krzywda była pogłębianą tym, że warunki bytowe, jakie mu zapewniano w kolejnych jednostkach penitencjarnych, w szczególności w czasie jego tymczasowego aresztowania, urągały godności człowieka. Wprawdzie po zapadnięciu wobec wnioskodawcy wyroku skazującego te warunki były nieco lepsze, niemniej jednak z pewnością nie zapewniały mu one żadnego komfortu.

Nie można było na kanwie prowadzonych rozważań abstrahować jednak od tego, że jakkolwiek opisany przez S. C. stres, który mu towarzyszył, a który związany był immanentnie z jego izolowaniem, miał bezsprzecznie istotne znaczenie dla standardu jego życia w tym okresie. Wnioskodawca jednakże nie uczył się już wówczas, a zatem pozbawienie go wolności nie zaciążyło negatywnie na poziom uzyskanego wykształcenia. Co więcej, skoro S. C. nie był w czasie jego zatrzymania żonaty, nie posiadał też dzieci, jak i nie wykonywał wówczas żadnej pracy zarobkowej, toteż jego izolowanie nie doprowadziło do tego, że został on pozbawiony możliwości realizowania się w małżeństwie, nie doszło także do tego, że pozbawiono go zatrudnienia.

Dodać wreszcie należało, że tylko w stosunkowo krótkim okresie izolowania S. C., a mianowicie w czasie stosowania wobec niego tymczasowego aresztowania, był on bity przez funkcjonariuszy aparatu komunistycznego. Jakkolwiek zatem godność wnioskodawcy była w całym okresie jego pozbawienia wolności naruszana niesłusznym jego izolowaniem, zaś warunki jego bytowania dodatkowo urągały jego godności. Prawa podmiotowe służące wnioskodawcy nie były jednak szczęśliwie dodatkowo naruszane przez jego torturowanie także, gdy odbywał wymierzoną mu karę łączną więzienia.

Należało też nadmienić, że wbrew sugestii S. C. wyartykułowanej we wniosku, który zainicjował niniejsze postępowanie, nie doznał on schorzenia w postaci zapalenia szpiku kostnego kości promieniowej prawej. Wnioskodawca szczegółowo w toku jego przesłuchania opisał bowiem okoliczności, w jakich został w prawe swoje przedramię postrzelony. Co więcej, stanowczo zeznał on, że w Szpitalu (...) w G. poddano go skutecznej operacji tego przedramienia, dzięki której nie dochodziło do nawrotów chorobowych.

To zaś oznaczało, że S. C. nie wykazał, że na skutek jego pozbawienia wolności w związku z jego skazaniem wyrokiem z dnia 19 grudnia 1947r. w sprawie sygn. akt Sr. 1489/47, pogorszył się stan jego zdrowia, a zatem, że występowało powiązanie przyczynowo - skutkowe pomiędzy właśnie tym jego izolowaniem a wystąpieniem problemów zdrowotnych.

Z tych powodów sąd uznał na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, że kwotą adekwatną do doznanych przez S. C. krzywd wynikłych z wykonania wyroku skazującego Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 19 grudnia 1947r. w sprawie sygn. akt Sr. 1489/47, była suma 200.000zł i taką też kwotę zasądzone od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy, wraz z ustawowymi odsetkami od daty uprawomocnienia się wyroku. Dalej zaś idące żądanie wnioskodawcy oddalono.

Orzeczenie o kosztach postępowania oparte zostało na treści art. 554§4 k.p.k.